

e-ISSN: 2630-631X

Article Type
Research ArticleSubject Area
Guidance and
Psychological
CounselingVol: 8 Issue: 60
Year: 2022 JUNE
Pp: 1066-1073Arrival
30 April 2022Published
30 June 2022
Article ID 62739Doi Number
<http://dx.doi.org/10.29228/8/smryj.62739>

How to Cite This Article
Beçek, İ. & Bozkurt, E. (2022). "Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Alanında Üniversite Öğrencilerine Yönelik Yürütülen Deneysel Çalışmaların İncelenmesi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 8(60): 1066-1073

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Alanında Üniversite Öğrencilerine Yönelik Yürütülen Deneysel Çalışmaların İncelenmesi

Investigation of Experimental Studies on University Students in the Career Psychological Counseling

İsmail BEÇEK¹ Erdoğan BOZKURT²

¹ Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Öğrenci, Amasya, Türkiye

² Dr.Öğr.Üyesi, Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık ABD., Amasya, Türkiye

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerine yönelik kariyer psikolojik danışmanlığı alanında 2003-2021 yılları arasında Türkiye’de yapılmış deneysel desendeki çalışmaların incelenmesidir. Bu çalışma özellikle Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında yapılan deneysel çalışmaların eğilimini ve gelişimini ortaya koyması bakımından önemli görülmektedir. Çalışma kapsamında 8 doktora tezi, 2 yüksek lisans tezi ve 8 makale olmak üzere toplam 18 çalışma ele alınmıştır. Çalışmada incelenen lisansüstü tezlere ulaşmak için “Ulusal Tez Merkezi” veri tabanından; makalelere ulaşmak için ise “Google Scholar” arama motorundan faydalanılmıştır. Çalışmalar, kuramsal temeli, konu alanı/bağımlı değişkeni, yayın türü, deney grubundaki katılımcı sayısı, oturum sayısı, oturum süresi, grup türü ve yayın yılı özelliklerine göre değerlendirilmiştir. Doküman incelemesi yöntemiyle ulaşılan veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Verilere ilişkin frekans/sıklık ve yüzdelik değerlerini içeren tablolar oluşturulmuş ve bu tablolara ilişkin açıklama ve yorumlarda bulunulmuştur. Çalışmanın bulguları incelendiğinde, çalışmalarda kariyer yapılandırma kuramı ve sosyal bilişsel kariyer kuramından daha çok faydalandığı; en fazla kariyer uyumu bağımlı değişkeninin ele alındığı; doktora tezi ve makale türünde daha fazla çalışmanın yer aldığı; deney gruplarında çoğunlukla 16 katılımcıya yer verildiği; araştırmacıların oturum sürelerini ve sayılarını ağırlıklı olarak 8 oturum ve 90 dakika olarak planladığı; planlanan programların en fazla psikoeğitim türünde gruplardan oluştuğu ve 2020 yılında bu konuya ilişkin daha fazla çalışma yürütüldüğü sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kariyer, Üniversite, Kariyer Psikolojik Danışması, Deneysel Çalışmalar, Araştırma Eğilimleri.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the experimental studies executed in Turkey between 2003-2021 in the field of career psychological counseling for university students. This study is especially important in terms of revealing the disposition and development of experimental studies in the field of Psychological Counseling and Guidance. As part of the study 8 doctoral theses, 2 master theses and 8 articles were discussed. So as to reach the postgraduate theses examined in the study from the National Thesis Center database Google Scholar search engine was take advantage of reach the articles. Studies were evaluated according to their theoretical basis dependent variable type of publication number of participants in the experimental group number of sessions duration group type and publication year. Data obtained by the document analysis method were deconstructed by the content analysis method. Tables containing the frequency and percentage values of the data were created and explanations and comments were made on these tables. When the findings of the study are analysed it is seen that career structuring theory and social cognitive career theory are mostly used in studies. The most dependent variable of career adjustment was considered more studies in the type of doctorate thesis and article mostly 16 participants give place to the experimental groups the researchers scheduled the duration and number of sessions mainly as 8 sessions and 90 minutes It was concluded that the planned programs mostly come into existence psychoeducational groups and that more studies were carried out on this subject in 2020.

Keywords: Career, University, career counseling, Experimental Studies, Research Trends

GİRİŞ

Kariyer kavramını bireylerin hayatları boyunca deneyimledikleri olayların bir bütünü, mesleklerle bireyin diğer kimlik rollerinin etkileşimi sonucunda ortaya çıkan örüntü ve mesleki rollerin zamana bağlı olarak bazen ilerlemesi bazen ise duraklama veya gerilemesini içeren aynı zamanda yaşam boyu devamlılık gösteren bir süreç olarak tanımlamak mümkündür (Kara, 2016).

Meslek kavramının temelini ise başka kişilerin yarar sağlayabileceği eylemler oluşturmaktadır. Bu bakımdan meslek, öncelikle ekonomi ile ilgili bir niteliğe işaret etmektedir. Buna rağmen bireyler yalnızca ekonomik ihtiyaç ile hareket etmemekte, kapasiteleri ölçüsünde bir şeyler üretmenin hazzını ve doyumunu yaşamak da istemektedir. Bu durumda meslek, gelir sağlamaya ek olarak bireyin kapasitesini kullanmasına ve kendini gerçekleştirme olanak sağlayan bir kavramdır (Kuzgun, 2017). Yeşilyaprak’a (2021) göre toplumda yer alan tüm bireyler bir iş yapmayı, etkin olmayı ve bir mesleğe sahip olmayı hedeflemektedir. Bunun sebebi ise bireyle yaşam arasındaki bağların en kuvvetlisinin “iş” olmasıdır.

Tüm bireyler hayatlarında bazı gelişim dönemlerini yaşamaktadır. Mesleki olarak gelişim de bu genel gelişim dönemlerine benzemekte ve okul çağı öncesinden hayatın sonuna kadar devamlılık göstermektedir. Buradan hareketle mesleki gelişimi, git gide karmaşık bir hal alan çalışma hayatında bireyin uygun bir yer edinebilmesi ve kendini gerçekleştirme yolunda gereken davranışları geliştirme süreci olarak tanımlamak mümkündür (Kuzgun, 2021). Mesleki gelişim görevleri ise bu süreç içerisinde geliştirilmesi gereken davranışlar olarak ifade edilebilir. Günümüz toplumunda bireylerin en önemli mesleki gelişim görevlerinden biri olarak da karşımıza meslek seçimi çıkmaktadır (Erdem Yılmaz ve Bilge, 2008).

Bireyler hayatlarında ev, eş, arkadaş gibi birçok konuda seçim yapmaktadır. Meslek seçimi de bir anlamda gelecek yaşamın belirleyicisi olduğu için bireylerin yaptığı seçimlerin içerisinde en önemlilerden birisidir (Çakır, 2004). Kuzgun'a (2017) göre ise Endüstri Devrimi yaşanmadan önce çocuklar, içinde buldukları geniş ailelerde çeşitli görev ve sorumluluklarla ailesinin sahip olduğu meslekleri öğrenirler ve ilerleyen yaşlarda bu meslekleri edinirlerdi. Bu sebeple üretici sınıftaki ailelerin çocukları için başka bir mesleğe sahip olmak çok olanaklı değildi. Bunun dışında endüstri devriminden önce meslek sayısının şu anda olduğundan çok daha az olduğu düşünüldüğünde meslek seçiminin bir probleme dönüşme olasılığı düşüktü. Ancak günümüz toplumlarında meslek sayısı çok fazla artmıştır. Diğer yandan günümüzde aile mesleğinin çocuklar tarafından devam ettirilmesi de çok nadir görülen bir durumdur. Bu sebeplerle meslek seçimi, endüstrileşmiş toplumlarda var olan bir problemdir.

Mesleki rehberlik ile ilgili ilk çalışmalar incelendiğinde karşımıza Frank Parsons'ın çalışmaları çıkmaktadır. Birey ve meslek özelliklerinin belirlenerek bunların eşleştirilmesi esasına dayan ve ilk defa 1900'lü yıllarda ortaya atılan Parsons'ın görüşünün daha çok meslek seçimiyle ilgili konuları ele aldığını söylemek mümkündür. Ancak yaşanan paradigma değişimiyle beraber kariyer danışmanlığı sadece meslek seçimi aşamasıyla ilgilenen bir psikolojik yardım olmaktan öteye taşınarak kapsamı, niteliği ve kavramlarıyla beraber değişikliğe uğramıştır. Bu süreçte mesleki rehberlik kavramının yerini, daha çok kariyer gelişiminin yaşam boyu devamlılığını vurgulayan kariyer psikolojik danışmanlığı kavramı almıştır. Sonuç olarak kariyer psikolojik danışmanlığının meslek seçimine ek olarak karar verme, iş stresi veya iş arama gibi bireyi veya grubu ilgilendirebilecek sorunların profesyonel bir danışmanla ele alındığı formal bir ilişki süreci olduğunu ifade etmek mümkündür (Yeşilyaprak, 2015; Öztemel, 2021).

21. yüzyılda teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmeler, iş piyasalarının değişimi ve bireylerin eğitim düzeylerinin artmasıyla birlikte bazı meslekler kaybolmakta bazı meslekler köklü değişikliklere uğramakta ve yeni meslek alanları ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bireylerin mesleki gelişim görevlerinden olan meslek seçimi ve yaşanan paradigma değişimiyle beraber kariyer sürecinde ortaya çıkabilen diğer birçok problemi odak noktası alan kariyer psikolojik danışmanlığı, psikolojik danışma ve rehberlik alanının bir parçası konumdadır ve önemi günden güne artmaktadır (Kuzgun, 2008; Kuzgun, 2014).

Kariyer psikolojik danışmanlığı yaşamın her döneminde olduğu gibi eğitim hayatında da her kademedeki gereksinim duyulan bir psikolojik yardım türüdür. Bu çerçevede ele alınabilecek eğitim kademelerinden biri olarak da karşımıza üniversite dönemi çıkmaktadır. Üniversite öğrencileri uygun eğitimleri alabilmeyi, iş piyasalarındaki değişime uyum sağlamayı ve kendilerini donanımlı bir şekilde geliştirmeyi hedefleyebilmektedir. Bu sebeplerle üniversite öğrencilerine yönelik kariyer psikolojik danışmanlığı müdahaleleri çok önemli bir konumdadır ve bu hedeflerin kazandırılması amacıyla üniversite öğrencilerine yönelik çeşitli alt amaçları barındıran programlar geliştirilmektedir. Bu programların sonunda üniversite öğrencilerinin kariyerlerini planlamaları, bu planları gerçekleştirebilecek becerileri kazanmaları, ilgi, yetenek ve değerlerinin kariyerlerine etkilerini kavramaları beklenmektedir. (Sarı, 2014).

İlgili literatürde bu programların; üniversite öğrencilerinin mesleki algılarını, kariyer olgunluklarını ve mesleki heyecanlarını arttırdığı, kariyer planı yapmalarını kolaylaştırdığı ve mesleki anlamda daha geniş bir bakış açısına sahip olmalarına katkı sağladığı ifade edilmektedir. Bu kazanımları sağlayabilen kariyer psikolojik danışmanlığı programlarının amacına ulaştığını söylemek mümkündür (Pascarella ve Tenzini, 1997). Diğer yandan üniversite döneminde kariyer psikolojik danışmanlığı yardımı alan öğrencilerin almayanlara göre derslere daha fazla devamlılık gösterdikleri, mezun olma oranlarının yükseldiği ve iş hayatına geçişlerinin daha sancısız geçtiği belirtilmektedir (Işık, 2010). Bu nedenlerden dolayı üniversite öğrencilerine yönelik geliştirilen kariyer psikolojik danışmanlığı programlarının son derece kritik bir öneme sahip olduğu düşünülmüş, bu kapsamdaki bilimsel çalışmaların niteliği ve niceliği merak konusu olmuştur.

Literatür incelendiğinde psikolojik danışma ve rehberlik alanında yapılan çalışmaların eğilimlerini tespit etmeye yönelik birçok çalışmanın bulunduğu fark edilmektedir (Güven ve ark., 2009; Keldal ve Bilge, 2016; Güven ve Aslan, 2018; Özteke-Kozan, 2020; Türker ve Bozkurt, 2022). Diğer yandan kariyer psikolojik danışmanlığı alanındaki çalışmaların eğilimlerini tespit etmeye yönelik sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır

(Çarkıt, 2019a; Çarkıt, 2019b, Gönültaş, 2021). Ancak kariyer psikolojik danışmanlığı alanında üniversite öğrencilerine yönelik deneysel desendeki çalışmaların araştırma eğilimlerini tespit etmeye yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Buradan hareketle bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerine yönelik kariyer psikolojik danışmanlığı alanında Türkiye’de yapılmış deneysel çalışmaların incelenmesidir. Bu araştırma ile 2003-2022 yılları arasında Türkiye’de kariyer psikolojik danışmanlığı alanında üniversite öğrencilerine yönelik yapılan deneysel çalışmaların; kuramsal temellerinin yanında konu alanlarına, yayın türüne, deney grubundaki katılımcı sayılarına, oturum sayısı ve süresine, grup türlerine ve yayın yılına vurgular yapılarak ilgili literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada kariyer psikolojik danışmanlığı alanında Türkiye’de üniversite öğrencilerine yönelik yapılan deneysel desendeki çalışmaları betimsel bir açıdan inceleme amacı ile nitel araştırma yaklaşımlarından olan doküman inceleme yönteminden faydalanılmıştır. Doküman inceleme yöntemi araştırılması planlanan olay ve olguları barındıran yazılı ve görsel materyallerin analiz edilmesini hedefleyen veri toplama yöntemidir. Araştırma konusuna ilişkin yazılı ve görsel materyallerin incelenmesi daha kapsamlı ve zengin çıkarımlarda bulunabilmek adına son derece önemlidir. Diğer yandan doküman inceleme yöntemi, araştırılan konunun geçmişinin ve tarihsel sürecinin de ortaya koyulmasına katkı sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006; Baş ve Akturan, 2017).

Veri toplama Süreci

Çalışma kapsamında incelenen lisansüstü tezlere ulaşmak için “Ulusal Tez Merkezi” veri tabanından; makalelere ulaşmak için ise “Google Scholar” arama motorundan faydalanılmıştır. Bu süreçte, 2022 yılının ilk beş ayında yayınlanan çalışmaların 2022 yılını yeterince yansıtmayacağı düşünüldüğü için yılın üst sınırı 2021, alt sınırı ise 2003 yılı olarak belirlenmiştir. Ele alınacak çalışmaların değerlendirildiği diğer bir kriter ise araştırmacıların Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı alanında eğitim görmüş veya bu alanda çalışıyor olmalarıdır. Diğer bir ifade ile Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanı dışında yapılan çalışmalara yer verilmemiştir. İlgili çalışmalara ulaşabilmek amacıyla 20 Nisan-10 Mayıs 2022 tarihleri arasında “Kariyer”, “Kariyer Engelleri”, “Kariyer Seçimi”, “Kariyer Kaygısı”, “Meslek”, “Mesleki Karar Verme”, “Mesleki Kararsızlık”, “Mesleki Olgunluk”, “Mesleki Rehberlik” ve Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlar” anahtar kelimeleri kullanılarak aramalar gerçekleştirilmiştir. Aramalar sonucunda 8 makale ve 10 lisansüstü tez olmak üzere toplam 18 çalışmaya erişilmiştir. Ulaşılan tüm çalışmalar değerlendirmeye alınarak araştırmacı tarafından oluşturulmuş olan ve “Kuramsal Temel”, “Konu Alanı/Bağımlı Değişken”, “Yayın Türü”, “Deney Grubundaki Katılımcı Sayısı”, “Oturum Sayısı”, “Oturum Süresi”, “Grup Türü” ve “Yayın Yılı” bölümlerini barındıran “Yayın İnceleme Formu” değerlendirme aracı olarak kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen verilerin analiz edilmesi sürecinde içerik analizi yönteminden faydalanılmıştır. İçerik analizi yönteminde benzer veriler birtakım kavram ve temalar çerçevesinde bir araya toplanır ve okuyucunun rahatça anlayabileceği şekliyle düzenlenerek yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu veriler çalışmanın bulgular bölümünde frekans ve yüzdelik değerler ile ifade edilmiş, sonuç bölümünde ise yorumlanmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, Yayın İnceleme Formunda yer alan her tema için içerik analizi sonuçlarının frekans ve yüzde değerleri ifade edilmiştir.

Tablo 1: Çalışmaların Kuramsal Temelleri

Kategori	Frekans (f)	Yüzde
Kariyer Yapılandırma Kuramı	7	%39
Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı	4	%22
Benlik Kavramı Kuramı	1	%6
Umut Odaklı Kariyer Gelişim Modeli	1	%6
Bilişsel Davranışçı Kuram	1	%6
Pozitif Psikoloji	1	%6
Kariyer Yelkenlisi Modeli	2	%11
Kariyer Tekerli Modeli	1	%6

Tablo 1 incelendiğinde, ele alınan çalışmaların; 7’sinin (%39) Kariyer Yapılandırma Kuramını, 4’ünün (%22) Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramını, 1’inin Benlik Kavramı Kuramını, 1’inin (%6) Umut Odaklı Kariyer Gelişim Modelini, 1’inin (%6) Bilişsel Davranışçı Kuramını, 1’inin (%6) Pozitif Psikoloji Kuramını, 2’sinin (%11)

Kariyer Yelkenlisi Modelini ve 1'inin (%6) Kariyer Tekeri Modelini kuramsal temel olarak benimsediği fark edilmektedir.

Tablo 2: Çalışmaların Konu Alanları/ Bağımlı Değişkenleri

Kategori	Frekans (f)	Yüzde
Kariyer Uyumu	9	%50
Güçlü Yönler Öz yeterliği	1	%6
Kariyer Araştırma Öz yeterliği	1	%6
Kariyer Kararı Yetkinliği	5	%28
Mesleki Sonuç Beklentisi	2	%11
Mesleki Benlik	1	%6
Kariyer İyimserliği	4	%22
Kariyer Umudu	1	%6
Kariyer Geleceği	1	%6
Kariyer Farkındalığı	1	%6
Kariyer Stresi	1	%6
Kariyer Kararsızlığı	1	%6
Kariyer Amacı	1	%6
Kariyer Seçimi	1	%6

Tablo 2 incelendiğinde, ele alınan çalışmaların; 9'unda (%50) kariyer uyumu, 5'inde (%28) kariyer kararı yetkinliği, 4'ünde (%22) kariyer iyimserliği, 2'sinde (%11) mesleki sonuç beklentisi, 1'inde (%6) güçlü yönler öz yeterliği, 1'inde (%6) kariyer araştırma öz yeterliği, 1'inde (%6) mesleki benlik, 1'inde (%6) kariyer umudu, 1'inde (%6) kariyer geleceği, 1'inde (%6) kariyer farkındalığı, 1'inde (%6) kariyer stresi, 1'inde (%6) kariyer kararsızlığı, 1'inde (%6) kariyer amacı ve 1'inde (%6) kariyer seçimi bağımlı değişkeniyle çalışıldığı görülmektedir.

Tablo 3: Çalışmaların Yayın Türü

Kategori	Frekans (f)	Yüzde
Doktora Tezi	8	%44
Yüksek Lisans Tezi	2	%11
Makale	8	%44

Tablo 3 incelendiğinde, ele alınan çalışmaların 8'inin (%44) doktora tezi, 2'sinin (%11) yüksek lisans tezi ve 8'inin (%44) makale olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Çalışmaların Deney Grubundaki Katılımcı Sayısı

Kategori	Frekans (f)	Yüzde
9	3	%17
10	1	%6
11	2	%11
14	1	%6
15	2	%11
16	6	%33
23	1	%6
27	1	%6
52	1	%6

Tablo 4 incelendiğinde, deney gruplarının; 3 çalışmada (%17) 9, 1 çalışmada (%6) 10, 2 çalışmada (%11) 11, 1 çalışmada (%6) 14, 2 çalışmada (%11) 15, 6 çalışmada (%33) 16, 1 çalışmada (%6) 23, 1 çalışmada (%6) 27 ve 1 çalışmada (%6) 52 katılımcıyla oluşturulduğu görülmektedir.

Tablo 5: Çalışmaların Oturum Sayısı

Kategori	Frekans (f)	Yüzde
5	4	%22
6	3	%17
8	6	%33
10	2	%11
11	1	%6
12	2	%11

Tablo 5 incelendiğinde, ele alınan; 4 çalışmada (%22) 5, 3 çalışmada (%17) 6, 6 çalışmada (%33) 8, 2 çalışmada (%11) 10, 1 çalışmada (%6) 11, ve 2 çalışmada (%11) 12 oturumun yer aldığı görülmektedir.

Tablo 6: Çalışmaların Oturum Süreleri

Kategori	Frekans (f)	Yüzde
50 DK.	1	%6
60 DK.	1	%6
90 DK.	11	%61

120 DK.	1	%6
75-120 DK.	1	%6
60-90 DK.	1	%6
75-90 DK.	1	%6
120-150 DK.	1	%6

Tablo 6 incelendiğinde, oturum sürelerinin; 1 çalışmada (%6) 50 dakika, 1 çalışmada (%6) 60 dakika, 11 çalışmada (%61) 90 dakika, 1 çalışmada (%6) 120 dakika, 1 çalışmada (%6) 75-120 dakika, 1 çalışmada (%6) 60-90 dakika, 1 çalışmada (%6) 75-90 dakika ve 1 çalışmada (%6) 120-150 dakika olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Çalışmaların Grup Türü

Kategori	Frekans (f)	Yüzde
Psikoeğitim	13	%72
Grup Rehberliği	2	%11
Grupla Kariyer Psikolojik Danışmanlığı	3	%17

Tablo 7 incelendiğinde, ele alınan; 13 çalışmanın (%72) psikoeğitim, 2 çalışmanın (%11) grup rehberliği ve 3 çalışmanın (%17) ise grupla kariyer psikolojik danışmanlığı türünde yürütüldüğü görülmektedir.

Tablo 8: Çalışmaların Yayın Yılları

Kategori	Frekans (f)	Yüzde
2003	1	%6
2004-2009	0	%0
2010	1	%6
2011	0	%0
2012	0	%0
2013	1	%6
2014	2	%11
2015	0	%0
2016	2	%11
2017	1	%6
2018	2	%11
2019	1	%6
2020	7	%39
2021	0	%0

Tablo 8 incelendiğinde, kariyer danışmanlığı alanında üniversite öğrencilerine yönelik 2003 yılında 1 (%6), 2010 yılında 1 (%6), 2014 yılında 2 (%11), 2016 yılında 2 (%11), 2017 yılında 1 (%6), 2018 yılında 2 (%11), 2019 yılında 1 (%6) ve 2020 yılında 7 (%39) deneysel çalışmanın yürütüldüğü görülmektedir. Diğer yandan 2011, 2012, 2015, 2021 yıllarında ve 2004-2009 yılları arasında ilgili konuyla hiçbir deneysel çalışmanın yürütülmediği fark edilmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın amacı kapsamında ulaşılan 8 doktora tezi, 2 yüksek lisans tezi ve 8 makalenin incelenmesi neticesinde aşağıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında ele alınan çalışmaların temel aldığı kuramsal temeller incelendiğinde; 7'sinin Kariyer Yapılandırma Kuramı, 4'ünün Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı, 2'sinin Kariyer Yelkenlisi Modeli ve diğerlerinin Benlik Kavramı Kuramı, Umut Odaklı Kariyer Gelişim Modeli, Bilişsel Davranışçı Kuram, Pozitif Psikoloji Kuramı ve Kariyer Teker Modeli temelli çalışmalar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ele alınan çalışmalarda kuramsal temel olarak Kariyer Yapılandırma Kuramının (KYK) daha fazla tercih edildiği göze çarpmaktadır. Yapılandırıcı ve öyküsel bir yaklaşım ile oluşturulan ve bireylerin, hayat deneyimlerindeki temaların ortaya çıkarılması ve danışanın dünyasının anlaşılması yoluyla seçimlerinin altında yatan motivasyon, ihtiyaç ve dinamiklerin fark edilmesini amaçlayan KYK, bireylerin mesleki kişilik tipini, kariyer uyumunu ve yaşam temalarını ortaya koymaya odaklanmaktadır (Özdemir, 2018; Dönmezoğulları, 2020). Diğer yandan Ulaş-Kılıç (2019) kariyer psikolojik danışmanlığı alanında en çok ele alınıp incelenen kuramlardan birinin KYK olduğunu ifade etmektedir. İfade edilen bulgunun bu çalışmanın sonucunu da destekler nitelikte olduğunu söylemek mümkündür. Ele alınan çalışmalarda ön plana çıkan diğer bir kuram ise Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramıdır (SBKK). Çarkıt (2019b) yapmış olduğu çalışmada ülkemizde yapılan kariyer psikolojik danışmanlığı alanındaki çalışmalarda en çok SBKK ile ilişkili konuların ele alındığını ifade etmiştir. Bu ifadenin de çalışmanın ilk bulgusunu desteklediğini söylemek mümkündür.

Ulaşılan çalışmaların bağımlı değişkenleri incelendiğinde ise 9 çalışmada kariyer uyumu, 5 çalışmada kariyer kararı yetkinliği, 4 çalışmada kariyer iyimserliği, 2 çalışmada mesleki sonuç beklentisi, 1'er çalışmada ise güçlü yönler öz yeterliği, kariyer araştırma öz yeterliği, mesleki benlik, kariyer umudu, kariyer geleceği, kariyer farkındalığı, kariyer stresi, kariyer kararsızlığı, kariyer amacı ve kariyer seçimi bağımlı değişkeniyle

çalışıldığı bulgusu elde edilmiştir. Diğer bir ifade ile ele alınan çalışmalarda bağımlı değişken olarak en çok tercih edilen kavramın kariyer uyumu olduğunu söylemek mümkündür. Literatürde bireylerden beklenen kariyer gelişim görevlerine uygun hareket etmesi ve bu süreçte karşılaşılabileceği zorluklarla mücadele edebilmesine yardımcı olan bir kavram olarak karşımıza çıkan kariyer uyumu, KYK'nın da önemli kavramlarından biridir (Dönmezoğulları, 2020). Ele alınan çalışmalarda da en fazla KYK'ya yer verildiği düşünüldüğünde de kariyer uyumu kavramının daha fazla çalışılmasının beklenen bir durum olduğu düşünülebilir.

Araştırma kapsamında ele alınan 3 çalışmada 9 katılımcıyla, 6 çalışmada 16 katılımcıyla, 2'şer çalışmada 11 ve 15 katılımcıyla ve 1'er çalışmada ise 10, 14, 23, 27 ve 52 katılımcıyla deney gruplarının oluşturulduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bulgular incelendiğinde deney gruplarında katılımcı sayısı olarak en çok 16 katılımcının tercih edildiği tespit edilmiştir. Psikolojik danışma ve psikoeğitim gruplarında deney grubundaki üye sayısının katılımcıların yaşlarına göre değişiklik gösterebileceği, üye sayısının az ve çok olduğu durumlarda ise grup iletişiminin zarar görebileceği ifade edilmektedir. Birçok faktörden dolayı katılımcı sayısının titizlikle planlanması gereken bu iki grup türünde, üniversite öğrencileriyle çalışılması durumunda önerilen katılımcı sayısı 8-12 kişidir. Ele alınan çalışmalarda genel olarak bu önerilerin üzerinde bir katılımcı sayısı belirlendiğini söylemek mümkündür. Diğer yandan ele alınan çalışmaların bazılarında grup rehberliği programı yürütülmüş olup 11, 22 ve 52 kişilik deney grupları oluşturulmuştur. Psikolojik danışma ve psikoeğitim gruplarına kıyasla çok daha fazla katılımcıya ulaşma imkânı tanıyan grup rehberliğinde bu katılımcı sayılarının ise ideal sınırlar içinde olduğunu söylemek mümkündür (Çivitci, 2018; Voltan Acar, 2020).

Ulaşılan çalışmaların oturum sayıları incelendiğinde ise 4 çalışmanın 5 oturumdan, 3 çalışmanın 6 oturumdan, 6 çalışmanın 8 oturumdan, 2 çalışmanın 10 oturumdan, 1 çalışmanın 11 oturumdan ve 2 çalışmanın ise 12 oturumdan oluştuğu ifade edilebilir. Bulgular dikkate alındığında araştırmacılar tarafından programların ağırlıklı olarak 8 oturum şeklinde planlandığını söylemek mümkündür. Gönültaş (2021) lise öğrencilerine yönelik kariyer danışmanlığı ve mesleki rehberlik alanındaki çalışmaların eğilimlerini incelediği araştırmasında da araştırmacıların oturum sayısı olarak 8 veya 10 oturumluk programlar planladığı görülmektedir.

Diğer yandan ele alınan çalışmaların oturum süreleri incelendiğinde her bir oturumun; 1 çalışmada 50 dakika, 1 çalışmada 60 dakika, 11 çalışmada 90 dakika ve 1 çalışmada 120 dakika olarak yürütüldüğü görülmektedir. Bazı çalışmalarda ise oturum süreleri bir aralık olarak belirlenmiş olup oturumlar 75-120 dakika, 60-90 dakika, 75-90 dakika ve 120-150 dakika arasında tamamlanmıştır. Bulgular dikkate alındığında oturum sürelerinin genellikle 90 dakika olarak tercih edildiği görülmektedir. Benzer şekilde, Demirtaş-Zorbaz ve arkadaşları (2016) üniversite öğrencilerine yönelik yapılan grup çalışmalarının ağırlıklı olarak 90 dakika ve üzerinde sürelerle planlandığını ifade etmektedir.

Yapılan çalışmaların grup türleri değerlendirildiğinde 13 çalışmada psikoeğitim, 2 çalışmada mesleki grup rehberliği ve 3 çalışmada ise grupla kariyer psikolojik danışmanlığı türlerinin tercih edildiği görülmektedir. Bulgular dikkate alındığında çalışmalarda psikoeğitim grup türünün daha fazla tercih edildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Kariyer psikolojik danışmanlığı alanında lise öğrencilerine yönelik yürütülen deneysel çalışmaların eğilimlerini inceleyen Gönültaş (2021), lise öğrencilerine yönelik programların daha çok grup rehberliği türünde olduğunu ifade etse de üniversite öğrencilerine yönelik yürütülen çalışmaların bu bulgudan farklı olarak psikoeğitim gruplarını tercih etme eğiliminde olduğunu söylemek mümkündür.

Son olarak çalışmaların yıllara göre dağılımı incelendiğinde 2003, 2010, 2017 ve 2019 yıllarında 1'er çalışmanın, 2014, 2016 ve 2018 yıllarında 2'şer çalışmanın ve 2020 yılında ise 7 çalışmanın yürütüldüğü görülmektedir. Ancak 2003-2021 aralığının kapsadığı diğer yıllarda herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yürütülen çalışmaların 2020 yılında bir yükseliş gösterdiği fark edilse de genel olarak bakıldığında bu alanda yapılan çalışmaların durağan bir eğilime sahip olduğunu ve nicelik olarak yetersiz kaldığını ifade etmek mümkündür. Üniversite öğrencilerinin psikolojik danışmaya gereksinim duyduğu alanların ele alındığı araştırmalarda kariyer ile ilgili konuların en ön planda yer aldığı düşünüldüğünde yapılan deneysel çalışmaların bu ihtiyaca karşılık vermekte yetersiz kaldığı düşünülmektedir (Yerin Güneri ve Çapa Aydın, 2010).

Çalışmanın bulguları ölçüsünde Rehberlik ve Psikolojik Danışma alanında çalışanlar ve araştırmacılara bazı önerilerde bulunulabilir:

- ✓ Bu çalışma üniversite öğrencilerine yönelik yürütülen araştırmalarla sınırlandırılmış olup ilerleyen dönemlerde ilköğretim öğrencilerine yönelik çalışmaların eğilimini ele alan farklı çalışmalar gerçekleştirilebilir.

- ✓ Bu çalışmada ulusal literatür incelenmiştir. Bundan sonraki çalışmalarda uluslararası literatür taranarak daha geniş kapsamlı sonuçlara ulaşılabilir.
- ✓ Bu çalışmanın veri analizi sürecinde araştırmacı tarafından oluşturulan ve kuramsal temel, konu alanı/bağımlı değişken, yayın türü, deney grubundaki katılımcı sayısı, oturum sayısı, oturum süresi, grup türü ve yayın yılı bölümlerini barındıran yayın inceleme formu kullanılmıştır. Gerçekleştirilecek diğer çalışmalarda farklı değerlendirme ölçütleriyle çalışmaların farklı özelliklerine vurgu yapılabilir.
- ✓ Kariyer psikolojik danışmanlığı alanında üniversite öğrencilerine yönelik yürütülen deneysel çalışmaların artırılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Baş, T. ve Akturan, U. (2017). *Sosyal bilimlerde bilgisayar destekli nitel araştırma yöntemleri* (3. bs). Seçkin.
- Çakır, M. A. (2004). Mesleki karar envanterinin geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 1-14.
- Çarkıt, E. (2019a). Kariyer psikolojik danışmanlığı ve mesleki rehberlik alanında Türkiye’de yayınlanan makalelerin incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 149-158.
- Çarkıt, E. (2019b). Kariyer danışmanlığı ve mesleki rehberlik alanında Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerin araştırma eğilimleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 1503-1514.
- Çivitci, A. (2018). *Grup psikoeğitimi*. Pegem.
- Demirtaş-Zorbaz, S., Kızıldağ, S. ve Voltan-Acar, N. (2016). Türkiye’deki üniversitelerde lisansüstü düzeyde yapılan grup çalışmalarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(4), 1765- 1784.
- Dönmezoğulları, C. (2020). *Kariyer yapılandırma kuramına dayalı psikoeğitim programının üniversite öğrencilerinin kariyer kararı ve güçlü yönler öz yeterlilik düzeylerine etkisi* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Erdem Yılmaz, A. ve Bilge, F. (2008). Lise öğrencileri için Meslek Seçimine İlişkin Akılcı Olmayan İnançlar Ölçeği'nin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 95-114.
- Işık, E. (2010). *Sosyal bilişsel kariyer teorisi temelli bir grup müdahalesinin üniversite öğrencilerinin kariyer kararı yetkinlik ve mesleki sonuç beklenti düzeylerine etkisi*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Gönültaş, O. (2021). Lise öğrencilerine yönelik kariyer danışmanlığı ve mesleki rehberlik alanında yapılan deneysel çalışmaların incelenmesi. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 233-244.
- Güven, M. ve Aslan, A. M. (2018). Psikolojik danışma ve rehberlik alanında Türkiye’deki bilimsel dergilerde yayınlanan makaleler üzerine bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 593-604.
- Güven, M., Kısaç, İ., Ercan, L. Ve Yalçın, İ. (2009). Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisinde yayınlanan makalelerin çeşitli özellikler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31), 80-87.
- Kara, A. (2016). *Kariyer uyumluluğu programının RPD öğrencilerinin kariyer uyumluluk düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. ESOGÜ.
- Keldal, G. ve Bilge, F. (2016). Psikolojik danışma ve rehberlik alanında karma yöntemli araştırmalar: bir içerik analizi çalışması, Ö. Demirel ve S. Dinçer (Ed.), *Eğitim bilimlerinde yenilikler ve nitelik arayışı* içinde, (s. 643-654). Pegem.
- Kuzgun, Y. (2008). *Rehberlik ve psikolojik danışma* (9.bs.). Nobel.
- Kuzgun, Y. (2014). *İlköğretimde rehberlik* (7.bs.). Nobel.
- Kuzgun, Y. (2017). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı* (5. bs.). Nobel.
- Kuzgun, Y. (2021). *Meslek seçiminde bilinmesi gerekenler*. <https://www.osym.gov.tr/TR,1369/meslek-seciminde-bilinmesi-gerekenler.html>
- Özdemir, N. K. (2018). Kariyer yapılandırma görüşmesi: Nitel bir değerlendirme aracı ve kariyer danışma yöntemi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), 1071-1081.
- Öztemel, K. (2021). *Vaka örnekleriyle kariyer rehberliği ve kariyer psikolojik danışması*. Pegem.

- Özteke-Kozan, H. İ. (2020). Okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili yapılmış çalışmaların bibliyometrik analizi: 1980-2019. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(1), 1-28.
- Pascarella, E. T. ve Terenzini, P. T. (1997). Studying college students in the 21st century: Meeting new challenges. *The Review of Higher Education*, 21 (2), 151-165.
- Sarı, S. V. (2014). Sosyal bilişsel öğrenme teorisine dayalı grup müdahalesinin üniversite öğrencilerinin kariyer araştırma öz yeterliklerine etkisi [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Türker, S. ve Bozkurt, E. (2022). 2019-2021 Yılları arasında okul psikolojik danışmanlığına ilişkin ülkemizde yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi. *International Academic Social Resources Journal*, 7(35), 262-272.
- Ulaş- Kılıç, Ö. (2019). Kariyer gelişiminde yeni yaklaşımlar: Planlanmış şans kuramı ve kariyer yapılandırma kuramı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (51), 356-385.
- Voltan Acar, N. (2020). *Grupla psikolojik danışma*. Nobel.
- Yerin Güneri, O. ve Çapa Aydın, Y. (2010). *ODTÜ öğrencilerinin psikolojik danışma ve rehberlik ihtiyaçları analizi çalışması*. V. Üniversiteler Psikolojik Danışma ve Rehberlik Sempozyumu, Mersin, Türkiye.
- Yeşilyaprak, B. (2015). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı* (6. bs). Pegem.
- Yeşilyaprak, B. (2021). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı*, (13. bs.). Pegem.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.